

Eduskunta/Valtiovarainvaliokunta/Sivistys- ja tiedejaosto

Viite: Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston lausuntopyyntö (Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022)

Helsingin yliopiston lausunto

Helsingin yliopiston yleinen kanta talousarvioesitykseen

Vuoden 2022 valtion talousarvioesitys sisältää hyviä aloitteita ja on talouden osalta yliopistojen kannalta hyvä, etenkin kun hallitus ei toteuttanut keskustelussa olleita Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen vuodelle 2022 suunniteltuja leikkauksia. Myös yliopistojen pääomittamiseen suunnattu summa on tärkeä panostus yliopistojen toimintaan. Sen sijaan Helsingin yliopisto on huolestunut pidemmän ajan kehityksestä sekä rahoitusnäkymistä vuodelle 2023 ja siitä eteenpäin.

Suomessa vallitsee laajalti yhteisymmärrys, että kilpailukykyimme ja hyvinvointimme rakentuvat entistä vahvemmin tulevaisuudessa osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille ja niiden kautta syntyvälle tuottavuuden kasvu. Tuottavuuden kasvu on Suomessa hidastunut viime vuosina verrokkimaitamme enemmän. Korkeatasoinen tutkimus ja osaamis- ja koulutustason nostaminen ja niiden kansainvälistyminen edellyttävät riittävää, ennakoitavaa ja pitkäjänteistä julkista rahoitusta yli hallituskausien. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää suuria vuosittaisia lisäpanostuksia myös julkisesti rahoitettuun TKI-toimintaan.

Kunnianhimoisen tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää tehdä päätöksiä, joissa korostuu pitkäjänteisyys ja parlamentaarinen yhteisymmärrys. Helsingin yliopisto pitääkin käynnissä olevan parlamentaarisen TKI-työryhmän tehtävää etsiä keinoja tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kasvattamiseksi kriittisen tärkeänä Suomen tulevaisuuden kannalta, samoin rahapelitoiminnan tuottojen tulevaisuuden käyttöä. Samalla on korostettava, että odotamme toimia istuvalta hallitukselta jo tällä hallituskaudella.

Luonnontieteellisen keskusmuseon erityistehtävien rahoitus on tärkeää ratkaista, samoin sille luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksen myötä tulevien uusien tehtävien rahoitus.

TKI-rahoituksen kokonaisvolyymin pienentyminen

Suomen tavoitetta nostaa TKI-menot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta ei tue julkisen TKI-rahoituksen kokonaisvolyymin pienentyminen vuoden 2022 talousarviossa. Neljän prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi noin 200 miljoonan euron vuosittaisia TKI-lisäpanostuksia julkisella sektorilla, jotta myös yksityisen sektorin TKI-investoinneilla on kasvuedellytyksiä.

Kokonaisrahoituksen pienentyminen uhkaa koulutuspoliittisen selonteon sekä TKI-tiekartan kunnianhimoisten linjausten sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030-vision tavoitteiden toteutumista, ml. korkeakoulujen kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa.

EU:n TKI-rahoituksen hyödyntäminen mm. tutkimuksen- ja innovoinnin puiteohjelmien kautta on tunnistettu niin TKI-tiekartassa kuin Suomen kestävän kasvun ohjelmassa. On kuitenkin muistettava, ettei EU-rahoituksella voi korvata vakaata ja pitkäjänteistä, jatkuvuuden takaavaa kansallista TKI-rahoitusta. Lisäksi suomalaisten toimijoiden osallistumismahdollisuudet EU-ohjelmiin varmistetaan vain huolehtimalla riittävän kansallisen vastinrahoituksen tuomalla vipuvaikutuksella. Korkeatasoinen tutkimusyhteistyö parhaiden eurooppalaisten tutkijoiden kanssa lisää osaltaan tutkimuksen vaikuttavuutta monella alueella.

Suomen Akatemian rahoituksen pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus

Suomen Akatemian osalta rahapelitoiminnan tuottojen laskun myötä tieteelle suunnattua rahoitusta kompensoidaan vielä vuoden 2022 osalta. Myöntövaltuudet sisältävät myös elpymis- ja palautumistukivälineen kertaluontoisen 40,5 miljoonan lisärahoituksen. Vuodelle 2023 ja siitä eteenpäin suunniteltujen tutkimusrahoitusleikkausten tilanne on avoin. Tulee löytää nopeasti ratkaisu, jolla tuetaan tutkimusrahoituksen pitkäjänteisyyttä ja varmistetaan rahoituksen riittävän korkea taso.

Akatemian myöntövaltuuden kytkeytyminen edes osittain rahapeliteottoihin ei voi olla pitkäjänteisen tutkimusrahoituspolitiikan linja. Tutkimusrahoituksen mahdolliset leikkaukset lisäävät tutkijoiden ja välillisesti myös osaamisintensiivisten yritysten siirtymistä pois Suomesta ja heikentävät kuvaa Suomesta kansainvälisenä, tulevaisuuteen suuntautuneena korkean osaamistason edelläkävijämaana.

Elpymis- ja palautumistukivälineen kertaluontoisuus

EU:n elvytyspaketista tulevat lisäinvestoinnit TKI-toimintaan ovat tarpeellisia ja Suomen kestävän kasvun ohjelman vahva TKI-painotus on erittäin tärkeä kilpailukyvyn ja tuottavuuden lisäämisen näkökulmasta. Elvytysrahoitusta ei kuitenkaan ole tarkoitettu korvaamaan kansallista rahoitusta. Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisasetuksessa todetaan, että välineellä olisi tuettava hankkeita, joissa noudatetaan unionin rahoituksen täydentävyyden periaatetta. Tukivälinettä ei saisi käyttää korvaamaan toistuvia kansallisia talousarviomenoja, paitsi asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa.

Kertaluotoisella elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksella tuetaan muun muassa kansallisia tutkimusinfrastruktuureja, Digivisiota ja lisäaloituspaikkoja. Monet välineellä rahoitettavat projektit ja hankkeet ja niistä syntyvät palvelut vaativat kuitenkin pidempiaikaista rahoitusta ja tämä tarve tulee huomioida jatkossa yliopistojen perusrahoituksen tasossa. Elpymis- ja palautumistukivälineen käyttö tulisikin kohdistaa TKI-sektorilla selkeästi kertaluonteisiin investointeihin tai sellaisten rakenteiden tukemiseen, jotka luovat uudenlaisia ja innovatiivisia lähestymistapoja.

Osaamisen kasvattaminen ja koulutuslaajennukset

Helsingin yliopisto toivoo lisäaloituspaikkojen osalta rahoituksen ennustettavuutta ja riittävyyttä. Vain riittävällä rahoituksella voidaan taata opetuksen laatu, ohjaus ja opintojen sujuva eteneminen. Rahoituksen tason lisäpaikkojen osalta on jatkossa korreloitava koulutusmäärien kanssa.

Elpymis- ja palautumistukiväline on väliaikainen instrumentti kohentaa suomalaisten osaamistasoa ja jatkuvan oppimisen digipalveluja sekä ekosysteemin rakentamista. Yliopisto esittää huolen siitä, että esim. korkeakouluja koskevassa Digivisio-hankkeessa syntyy uusia palveluita, jotka tulevat vaatimaan ylläpitoa, kehitystyötä ja täten rahoitusta myös hankekauden jälkeen.

Yliopistojen rahoitusmallissa jatkuvan oppimisen rahoituspohja tulisi miettiä uudella tavalla. Tulisi löytää myös muita tapoja rahoittaa korkeakouluja kuin suoritettut opintopisteet, jotka ylläpitävät korkeakoulujen välistä kilpailuasetelmaa. Esim. Digivisio2030-hankkeen onnistuminen edellyttää korkeakoulujen entistä tiiviimpää yhteistyötä ja yhteisiä palveluratkaisuja, joten uusi ratkaisu jatkuvan oppimisen rahoituspohjaan edistää myös hankkeen menestymistä.

Sari Lindblom

Rehtori

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/5092/00.13.00/2021 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja

Todennus